

1. Luke 5:1-11. 'E ala tokoni 'o kapau 'e lau 'e ha taha 'a e ngaahi veesi kakato, koe'uhī ke 'ilo'i 'e he kulupú 'a e talanoá kakato. Na'e fakatokanga'i nai 'e he kulupú ko e liliu ki he kaungā ngāue ko e liliu ia 'o ha ongo fo'i lea Kalisi kehekehe 'e ua, 'a ia ko e *metokoisi* mo e *koinōniá*? 'I he maama 'o e talanoa ki he *koinōniá* na'e fai 'anenaí, ko e hā ha ngaahi faikehekehe 'i he ongo lea Kalisi ko e *metokoisi* mo e *koinōniá*? 'Oku hangē pē na'e 'i he vaka pē 'e taha 'a Saimone Pita, Semisi mo Sione – 'a ia ko e vaka na'e ma'u 'i he'enau kaungā ngāue *fakakoinōniá*. Pea na'e 'i ai foki mo ha kau toutai kehe na'e 'i he vaká, ko e kaungā ngāue *fakametokoisi*.

2. Fekumi pē ko e hā nai 'a e 'uhinga 'o e kaungā ngāue fakatoutaí. Ko e ngaahi tali 'e kau atu ki ai 'a e 'inivesi 'i he naunau fakatoutaí, monomono ki he vaká mo e kupengá, fakamaau 'o e vaká, fekuki mo e matangi, fepoupou'aki mo e fengāue'aki fakatimi.

3. 'I he fehu'i hono ua fakamuimuí, hanga 'o to'o me'a lalahi 'a e me'a na'e fai ki ai 'a e akó – pea mo e me'a kotoa na'e fai ki ai 'a e talanoá. Ko e hā nai ha'anau fakamatala ki he 'uhinga 'o e kaungā ngāue fakakoinōniá?

'I he ako hokó, te mou fakaloloto ai ho'omou fekumi ki he ngaahi me'a lalahi 'e fā fekau'aki mo e kaungā ngāue fakakoinōniá – mahalo pē kuo mou 'osi lau ki ai, pē 'oku te'eki ke mou lau ki ai, 'i ho'omou ngaahi fe'inasi'aki na'e toki 'osí.

Ko e akó ni na'e teuteu'i ia 'e he *Siasi Fakatahataha 'o Aotealaoa Nu'usilá* ki hono ngāue'aki 'e ha fa'ahinga siasi pē. 'Oku 'ikai ha totonu fakapulusi tohi. Ko e ngaahi veesi folofola kotoa 'i heni, 'i he lea fakatonga, na'e to'o ia mei he Tohi Tapu Kātoá.

Fekumi ki he Koinōniá Fakahinohino Fika 'Uluaki ki he Takí

Ko hono Ngāue'i 'o e Kaungā Ngāue

Ko e ngaahi fakahinohino ko 'ení, 'oku teuteu'i ia ke tokoni atu kiate koe ki hono tataki ha ako fekau'aki mo e fakakaukau 'o e fengāue'aki fakakoinōniá. Kātaki 'o lau 'a e fakahinohino mo e ngaahi akó, ke ke maheni mo honau kakanó. 'Oku 'ikai ke teuteu'i atu 'a e fakahinohino ko 'ení ke ke 'ilo'i 'a e talí – he 'oku mau 'amanaki 'e lahi 'a e fevahevahe'akí pea kehekehe foki mo e ngaahi talí.

Ko e ngaahi fehu'i 'oku 'oatu 'i heni 'oku 'ikai ke taumu'a ke tali 'io mo 'ikai pē. Kā 'oku mau 'oatu 'a e ngaahi fehu'i 'i he taumu'a ke faka'atā 'a e ngaahi ha'ofangá. 'I ho lakanga ko e takí, 'oku 'i ai ho fatongia ke ke kamata'i 'a e ha'ofangá, pea mo faka'ai'ai 'a e kau mai ki he ha'ofangá, pehē foki ki hono fakapapau'i ko e ngaahi fakakaukau kotoa pē 'oku faka'apa'apa'i. 'Oku 'ikai ha tali ia 'e tonu pe hala. Ko ia 'oku lahi 'a e faingamālie ke mou kaungā kau fakataha ai 'i hono vahevahe 'o e ngaahi a'usiá mo e ngaahi fakakaukau.

'Oku 'ikai ha taimi pau 'oku 'oatu ke fai ai 'a e 'akó ni. 'Oku totonu pē ke ke fakakaukau ki ha taimi fe'unga, koe'uhī ko e taimi 'oku ma'u 'e he kulupú.

4. Fakapapau'i 'oku 'ilo'i 'e he kulupú 'a e tokotaha kotoa pē 'oku 'i he kulupú, pea nau 'ilo'i foki 'a e taumu'a 'o e akó ni – 'a ia ko hono fakaloloto 'a 'etau mahino ki he kaungā ngāue *faka-koinōniá*.

Ko e koinōniá 'oku 'asi tu'o 19 'i he Fuakava Fo'ou 'i he lea Kalisí. 'E lava pē ke ngāue'aki he'e kakaí 'a e 'initenetí, hili 'a e ha'ofangá, ke kumi 'a e ngaahi fakatātā kotoa pē 'o e koinōniá. Ka 'oku totonu ke ke feinga ke faka'ehi'ehi mei he fa'ahinga fakaiiki ko 'ení 'i he kamata'anga 'o e akó.

5. 'Oku hā fo'ou 'a e fo'i lea Kalisi ko e κοινωνία – koinōniá ('oku hā ngali Kalisi kotoa kiate au¹). Ko e ngaahi mata'itohi Kalisí 'oku kau ki ai 'a e Kapa, 'Omikoloni, 'Aiota, Nu, 'Ōmeke, 'Aiota mo e 'Ālifa. Ko e κοινωνία 'oku

¹ Ko e kupu'i lea fakapālangi, "It looks all Greek to me," 'oku 'uhinga ko ha me'a 'oku 'ikai fu'u loko 'uhinga kiate kita.

pu'aki koi-no-nī-a. 'E lava pē ke 'ahi'ahi 'e he kakaí 'a hono fokotu'utu'u 'o e ngaahi mata'itohi fakakalisí pea mo hono pu'aki 'o e fo'i leá.

6. Fakamatala'i 'a e 'imisi 'o ha fo'i lea 'o ngāue'aki 'a e fakatātā 'o ha kane – 'oku lava ke tau sio ki he tu'a kané, kae 'ikai fa'a lava ke tau sio pē ko e hā ia 'oku 'i he loto kané. 'Oku tatau mo ia ha fo'i lea, 'a ia 'oku fakangatangata 'a hono 'uhingá 'o fakatatau ki he'etau mahinó. Ngāue'aki 'a e fakatātā 'o ha hingoa 'o ha taha (ko e hingoa 'o ha taha ko e fetongi nauna – kā 'oku 'omai nai 'e he hingoa ko iá 'a e 'uhinga kakato ki he tokotaha pe me'a ko iá?). Fēfē 'a e fo'i lea ko e "'akau" ('a ia ko e nauna – 'okú ne talamai nai pē ko e hā 'a e fa'ahinga 'akau, ko e hā 'a hono lahi 'o e 'akau ko iá, pē ko e hā nai 'a e ta'u motu'a 'o e fu'u 'akau ko iá?). Ko e fo'i lea 'e taha ko e "mohe" ('a ia ko e lea ngāue pe veape – 'e lava ke tuhu ki he mā'umohe, pe ko e mohe si'isi'i pē, pe ko e tokoto kuikui fakalongolongo pē?).

'Oku 'ikai ha fo'i lea 'e lava ke ne fakamatala'i 'a e kakato 'o e 'uhinga 'oku 'i he fo'i lea ko iá (hangē ko e fakatātā 'o e kané). Ko 'etau fakatonuleá 'oku malava ke uesia ia 'e he'etau ngaahi a'usiá. Ko e hā nai ha faka'uhinga ki he "'akau" 'i he ngaahi fonua kehé? Fēfē 'a e faka'uhinga ki he faha'ita'u "momokó" 'i he ngaahi fonua kehé?

7. Ko hono liliu 'o ha ngaahi fo'i lea muli ki he'ete leá 'okú ne tanaki mai ha palopalema kehe ki he fakatonuleá. He'ikai ke tau lava ke hua'i 'a e kakato 'o ha fo'i lea ki ha me'a 'e taha (fakatātā'aki 'a hono hua'i 'o e kané). Ko e hā 'a e 'uhinga totonu 'o e "whānaú"? 'Oku lahi ange hono 'uhingá 'i he fāmilí? Ko e hā koa 'a e 'uhinga 'o e fāmilí? 'Oku fa'a fakatefito 'a 'ete talí 'i he'ete a'usia 'i hoto fāmilí, pehē ki he me'a 'oku te mahu'inga'ia aí, pea mo hoto ta'u motu'á, mo e tūkunga 'o hoto 'atamá.

'Oku 'i ai foki 'a e 'amanaki 'e mahino'i 'e he kulupú, ko e ngaahi fo'i leá 'oku nau pukepuke pē ha fo'i fakakaukau 'a ia 'oku toe mahulu ange 'a hono 'uhingá 'iate ia 'oku 'omai 'e ha ngaahi mata'itohi kuo fakatahataha'i ke hoko ko ha fo'i lea . Te tau hoko leva ki he fakakaukau 'o e fo'i lea ko e *koinōniá*...

8. Ko e fatongia 'oku hokó ko hono tukuange ki he kulupú ke nau fekumi 'iate kinautolu ki ha 'uhinga 'o e *koinōniá*. Ko e founa ki hení ko hono ngāue'aki ha ngaahi veesi folofola, pea tukuange ha faingamālie ki he kulupú ke nau faka'uhinga'i 'a e ngaahi veesi ko iá. 'Oku ngāue'aki 'a e sitepu ko 'ení koe'uhī ke 'oua te nau 'alu ki ha tikisinale fakakalisí ke ma'u mei ai ha fakamatala ki he *koinōniá*. Fakamoleki ha ngaahi taimi 'i he ngaahi veesí takitaha pea tuku ki he kakaí ke nau tohi'i hifo 'i ha la'i pepa 'a 'enau faka'uhinga ki he *koinōniá*. 'I ho fatongia ko e taki 'i he kulupú, 'e lava pē ke ke pole'i 'a e kulupú ke nau fekumi ki he 'uhinga 'o e *koinōniá* mei he ngaahi veesi folofolá, kae 'ikai mei ha'anau manatu/a'usia – pea 'oua 'e faka'ai'ai kinautolu ke nau vakai'i 'a e ngaahi veesí mei he'enau Tohi Tapú, ke ma'u 'a e tali 'oku totonú.
9. Ko e kongá ki he FEVAHEVAHE'AKÍ 'okú ne faka'atā ke fai ha fetalanoa'aki 'i he 'ēlia 'e ua 'o fakatefito 'i he mahino'i fakatokolahi 'o e *koinōniá* mei he ngaahi veesí. 'Oku hangē leva 'a e *koinōniá* ko ha kané, pea 'oku tau fehu'i leva pē ko e hā 'a e ngaahi fakakaukau 'oku 'alu ki he kané, ke mahino mei ai 'a e 'uhinga 'o e fo'i leá – hangē ko e fakakaukau 'o e kaungā ngāué, 'Ohomohe 'a e 'Eikí, feohí, fevahevahe'akí...mo ha ngaahi fakakaukau kehe?
10. 'Oku maheni 'a e tokolahi mo e fakakaukau 'o e kelesí, kā 'oku kei fai hono alea'i pē 'e anga fēfē hono liliu'i 'o e *koinōniá* – 'oku 'i ai 'a e ni'ihi 'oku nau pehē ko e feohí 'oku hangē 'oku tō 'ene fakamamafá ki he tafa'aki 'a e kakai tangatá. 'Oku lava foki ke mou sio ki he ngaahi liliu kehekehe 'o e *koinōniá* 'i he Tohi Tapú.
11. Vakai hifo kia Filimone 1:6 'i he ngaahi lilliu kehekehe 'o e Tohi Tapú, pea fai ha fe'inasi'aki ki he fakakaukau 'o e fevahevahe'akí, ko ha liliu nai ia 'o e *koinōniá*.
12. Ko e kongá ki he FEVAHEVAHE'AKÍ 'okú ne 'eke 'a e fehu'i 'e ua fekau'aki mo e anga 'o hono ngāue'aki 'o e kelesí, ke fakakaukau ki ai 'a e kakaí.